

tuturor marilor filosofi să creeze o nouă teorie a cunoașterii, una complexă, care nu ar exclude nici empirismul, nici raționalismul, căci lumea noastră este atât de complexă, că nu poate fi privită doar unilateral.

Referințe bibliografice

1. Юстейн Гордер, 2006. *Мир Софии*. Издательство: Амфора.
2. Сабинина М. Дэвид Юм. *Его жизнь и философская деятельность*;
<http://www.litres.ru/m-sabinina/devid-um-ego-zhizn-i-filosofskaya-deyatelnost/>
3. <http://www.revistanoinu.com/Introducere-in-filosofia-lui-David-Hume.html>; 15.03.2012.
4. <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000005/st071.shtml>;
20.03.2012

Evoluția conceptelor politice în epoca modernă și contemporană

Mafeți Vitalie, lector superior
Universitatea Tehnică a Moldova

Istoria ideilor politice a constituit și constituie un element imperativ al existenței vieții politice, ea este parte integrată a științei politice. Este important să distingem și să cunoaștem ideile politice pentru că acestea reprezintă o luptă de idei, o luptă în jurul unor sisteme de valori regăsite în gândirea colectivă a epocii date și care au fost iscusit redată prin operele sale de către un șir de gânditori remarcabili.

Conceptele politice în epoca modernă.

Începând cu sec. XIV în statele Europei Occidentale au loc un șir de schimbări cu caracter social-economic (fărâmițarea sistemului feudal, apariția clasei burgheze și a relațiilor capitaliste, democratizarea vieții social-politice ș.a.) cultural, politic, care au pus baza unei noi epoci în dezvoltarea omenirii, ce poartă denumirea de Renaștere. Trebuie de menționat faptul că ar fi dificil de găsit diferențe substanțiale ale continuității conceptelor politice din epoca Renașterii în cea Modernă. În mod special totalitatea concepțiilor social-politice elaborate de către gânditorii epocii Moderne primesc denumirea de liberalism (de la cuv. latin *liberalis* – liber).

Specificul perioadei sec. XV se rezumă la tendința de a explica caracterul natural al omului asupra nevoilor și intereselor pămîntești, în care ideea referitor la stat, societate și personalitate poate fi privită prin prisma concepției civice asupra politicii. Locul central în concepțiile social-politice ale Renașterii vizează ideea creării unui stat puternic centralizat și suveran, care va fi capabil să înfrunte divergențele interne în lupta împotriva hegemoniei bisericii papale.

Reprezentantul de bază al epocii Renașterii este considerat N. Machiavelli (1469-1527), lucrările căruia sunt „Principele”, „Istoriile Florentine”, „Arta

militară” ș.a. Ideile sale politice se rezumă la următoarele: știința politică este considerată un domeniu independent în cadrul științelor sociale. Politica, după el, este latura autonomă a acțiunii omului ce este întruchipată în libera voință determinată de anumite necesități, interese (în mare măsură materiale). Politica este determinată de legitățile reale ale vieții omului, psihologice și nu de către Dumnezeu; omul este privit ca individ ce posedă rațiune, voință și care nu se supune, ci din contra luptă, acționează avînd ca bază anumite interese, idealuri, principii, viziuni, astfel de către Machiavelli este enunțat principiul realismului politic; el a introdus pentru prima dată conceptul de „stat” național, care este privit ca organizarea politică a societății. El evidențiază șase tipuri de conducere (trei din care sunt rele): tirania, oligarhia, ohlocrația și (trei bune doar în anumite circumstanțe) monarhia, aristocrația, democrația. Singur Machiavelli era adeptul unei forme de conducere mixtă, însă pentru moment, el considera oportun pentru Italia, instaurarea unei forme de conducere în care puterea va fi concentrată în mîinile unui singur conducător care va unifica Italia dezbinată. Machiavelli separă morala de politică și drept, unde rolul decisiv îl joacă puterea și nu principiile moral-creștine, dar pe lîngă toate el expune ideea conform căreia principele sau conducătorul trebuie să se țină de cuvînt, să cinstească normele creștine și omenești, deoarece grație religiei omul devine mai ascultător și bun. Meritul gîndirii politice al lui N. Machiavelli constă în debarasarea gîndirii politice de impactul teologiei și scolasticii. El este primul care a pus baza creării științei politice contemporane, punînd începutul percepției asupra politicii ca disciplină științifică.

În epoca Renașterii se evidențiază tendințe și crează premise de trecere la ideea *societății civile*. Se pronunță ideea libertății, egalității oamenilor în aspect natural, moral, juridic, religios. Statul este privit ca un fenomen social și capătă un statut preferențial față de religie și biserică.

Dezvoltarea ulterioară a gîndirii politice se manifestă pe baza revoluțiilor burgheze din sec. XVI - XIX (Olanda 1566-1609; Anglia 1640-1660; Franța 1789-1794; America 1775-1783), cît și a dezvoltării unor noi doctrine politice, ce se bazează pe teoria dreptului natural. Conform acestei teorii statul, dreptul au fost create nu de Dumnezeu, ci în urma *contractului social* ce este condiționat de legile rațiunii omenești. Cauza, scopul realizării acestui contract de către indivizi este tratată diferit de către gînditori, unii o reflectau prin evitarea „războiului tuturor contra tuturor”, alții prin dorința de a instaura ordinea și justiția, alții prin egalitatea oamenilor etc. Actualmente putem evidenția unele curente a teoriei dreptului natural și contractului social, reprezentanții cărora sunt: Hugo Grotius (1583-1645), Thomas Hobbes (1588-1679), John Locke (1632-1704), J.J. Rousseau (1712-1778), Ș. L. Montesquieu (1689-1775) ș.a.

Unul din cei mai mari reprezentanți al dreptului natural a fost olandezul H. Grotius, care avea drept punct de pornire natura omului, drepturile și calitățile

sociale. Conform teoriei lui „starea naturală” era starea oamenilor fără stat și proprietate privată, în care ei se bucurau de libertate și drepturi (determinată de rațiunea omenească) însă pe parcursul dezvoltării omenirii ei și-au pierdut această stare și între oameni se creează o relație de „război a tuturor contra tuturor”. În vederea depășirii situației create apare necesitatea semnării contractului social, creînd statul, capabil să instaureze norme sociale de conviețuire și apărare. Toate aceste norme trebuie să fie stipulate în drept, însă acestea nu corespund total normelor dreptului natural. El critică feudalismul și cere instaurarea unui nou drept bazat pe contractul social în urma căruia poporul alege forma conducerii și se supune condițiilor acestui contract.

Filosoful englez T. Hobbes considera că oamenii au acordat drepturile sale naturale monarhului în schimb păstrării ordinii sociale. În opera sa „Leviathan” el susține monarhia considerînd voința monarhului – legea supremă cărei i se supun toți. El o consideră separația puterii inacceptabilă, deoarece ea duce la slăbirea statului, pe cînd un stat puternic este mijlocul de a se lăsa de neajunsurile omenești. Statul, în opinia sa, este creat nu de Dumnezeu, ci de om în urma unui contract social scopul căruia era realizarea păcii generale.

Filozoful englez D. Locke considera că încheind contractul social oamenii își păstrează practic toate drepturile și libertățile sale, folosind statul pentru a le apăra și care sunt privite ca inalienabile. Meritul său constă în ideea separării puterii în stat între diferite organe pentru a nu permite utilizarea ei ca despoție. Statul și dreptul apar nu ca antipozi a stării naturale, dar ca dezvoltarea sa logică, ca tendința oamenilor de a înstrăina prin intermediul normelor, judecății și autorității conducerii neajunsurile stării date, a situației create. Contractul în esența sa are un caracter bilateral: 1) cu semenii, de a acorda drepturile sale societății; 2) cu statul, în vederea păstrării drepturilor și libertăților naturale, astfel apare regula majorității. El era adeptul monarhiei limitate considerînd absolutismul mai rău decît starea naturală.

Un aport dezvoltării cunoștințelor politice epocii moderne au adus-o gînditorii Iluminismului Francez ca J.J. Rousseau (1712-1778), Ș.L. Montesquieu (1689-1755) ș.a.

Ch. L. Montesquieu autorul lucrării „Despre spiritul legilor”, și-a pus ca scop studiul asupra utilizării principiul dreptului raportat la schimbarea continue a activității oamenilor. El evidențiază cauzele care nu permit crearea unor condiții ideale a existenței omului: psihologică și fizică. Montesquieu susținea drept ideal politic, monarhia constituțională și se expune asupra altor forme de guvernămînt divizîndu-le în republică, monarhie și despoție, unde statele trebuie diferențiate nu numai după caracterul extern, ci și a principiului dominant pe care le determină. După el, forma conducerii depinde și de dimensiunea teritoriului unde cele mici corespund - republicii, medii - monarhiilor, mari – despoțiilor. Teoria asupra separării puterii a fost elaborată de către el ca mecanism în asigurarea libertății

omului în care puterea legislativă, executivă și juridică nu pot fi îndeplinite de aceeași persoană. Același principiu este raportat și statului. Libertatea politică poate fi garantată doar în urma separării puterii, ea poate fi depistată doar acolo unde nu se manifestă abuzul față de putere și drept model a separării puterii Montesquieu o vedea în sistema politică a Angliei.

J. J. Rousseau autorul lucrării „Despre contractul social sau principiile devotamentului politic”, susține că oamenii de la natură sunt buni și doar instituțiile obștești îi fac sălbatici și că civilizația îi aduce omului numai rău. J.J. Rousseau este de părerea că poporul trebuie să conducă direct și nu pot exista restricții ale voinței generale, deci parlamentul nu poate reprezenta poporul, astfel legile trebuie primite, adoptate de către popor și sînt privite ca manifestarea voinței generale ale oamenilor, astfel conducătorul nu poate fi mai sus decît lege, democrație; libertate este acolo unde legistarii sunt însăși oamenii. El a fost primul care a arătat diferența dintre stat și societatea civilă și a fost cel care începe cu principii individualiste și termină cu colectivismul, supunînd total individul statului.

Drept sfîrșitul logic al ideilor democratice europene a luminismului și-au găsit reflecție la gînditorii americani ca: B. Franklin (1706-1790), T. Jefferson (1743-1826), A. Gamilton (1757-1804) ș.a.

O contribuție deosebită la dezvoltarea ideilor politice îi aparține gînditorilor germani I. Kant (1724-1804) și F. Hegel (1770-1831).

I. Kant (1724-1804) a înaintat principiul valorii fiecărui individ: el nu trebuie să fie adus drept jertfă nici chiar pentru binele societății. Acest principiu se reflectă în imperativul categoric (libertatea, justiția, solidaritatea, care servea drept bază pentru avîntul ideilor sociale). I. Kant a aprofundat studiul asupra societății civile, care în viziunea sa, se bazează pe principiul libertății fiecărui membru al societății; egalitatea lui cu ceilalți. I. Kant o atenție deosebită o acorda ideologiei liberalismului. Statul trebuie să-i asigure omului libertatea individuală și nu fericirea lui. Statul este compus din trei organe (sau structuri): legislativ – parlamentul, executiv – guvernul, securitate – judecătoria. Kant a dezvoltat ideea de "libertate" pornind de la concepțiile sale asupra moralei. Prin libertate el nu înțelege un liber arbitru lipsit de legi, ci libertatea de autodeterminare, de respectare conștientă al legilor, care derivă din rațiune, afirmîndu-se prin: curajul de a te servi de rațiune. O societate liberă trebuie să fie alcătuită din cetățeni capabili de a înțelege principiile democrației și de a gîndi liber. În lucrarea sa elaborată către sfîrșitul vieții, "Spre pacea eternă" (1795), Kant preconizează o comunitate a popoarelor, o federație universală alcătuită din state reprezentativ republicane, în care se vor elimina conflictele de interese, ce duc la război. Premizele unei ordini pașnice ar trebui să fie: o constituție republicană a statelor; o uniune pacifică de state libere; libera circulație a cetățenilor bazată pe un drept de ospitalitate și toleranță. În aceste condiții ar fi posibil un tratat de pace

universală, al cărui miez l-ar constitui legea morală derivată din concepția etică a lui Kant. Relațiile dintre state ar trebui să aibă același caracter ca și relațiile între indivizi.

F. Hegel (1770-1831) și-a adus aportul asupra dezvoltării și delimitării a categoriilor ca *stat, societate civilă*. În reflecțiile sale asupra politicii el se bazează pe așa concepție ca *ideea absolută*. Dezvoltându-se, ideea absolută trece trei etape: dezvoltarea ideii de sinestătător, în cadrul judecării pure (logicii); dezvoltarea ideii în forma străină (ca fenomene naturale); dezvoltarea ideii în judecată și în istoria omenirii (istoria spiritului). Dezvoltarea acestor idei rezidă în contradicții interne. Hegel respinge teoria dreptului natural de apariției a statului, consideră că numai în stat omul câștigă libertate, drept baza statalității el o vede în spiritul popular printr-o formă religioasă. Hegel este exponentul compromisului dintre vechi și nou, în urma cărui, transformările burgeze ar fi bine să se înfăptuiască treptat, adică în urma unor reforme. În lucrarea sa „Filosofia dreptului” Hegel analizează problemele legate de stat, drept, societate civilă (care este privită ca o dezbinare a intereselor opuse aflate în războiul tuturor contra tuturor). În opinia sa, ordinea socială și statul sunt create pe pământ de către o forță divină superioară și unde rolul statului fiind realizarea voinței generale. Drept model a formei de guvernare, el ne evidențiază monarhia prusacă ca fiind întru chiparea ideii absolute, proclamând realitatea prusacă reacționară drept manifestare supremă a rațiunii.

Ulterioara dezvoltare a concepțiilor politice a fost condiționată în mare măsură de apariția teoriei marxismului, K. Marx (1818-1883) și F. Engels (1820-1895). Ei au efectuat un împrumut de principii și elemente din cadrul utopiilor, viziunelor social comunitare, reflectau organizarea vieții prin inexistența statului, politicii, claselor, proprietății private.

Marxiștii priveau apariția statului ca rezultatul „realizării ideii” de către om, drept bază sunt relațiile material economice, unde satul apare nu în urma liberii voințe al omului, ci odată cu diviziunea muncii și apariției claselor sociale. Pe aceeași poziție este explicat și dreptul ca – exprimarea juridică a relațiilor sociale în mod special a celor care au loc în sfera producerii materiale. Statele contemporane și formele precedente de organizare socială erau apreciate ca fiind o formă a dictaturii claselor avute, care după legitățile istorice va fi succedată de dictatura proletariatului, ce în ultima instanță va crea o societate pură, nepolitică. Puterea politică este privită ca violența organizată a unei clase asupra alteia. Ei analizau apariția puterii politice, statului, formelor social istorice, a viitorului, a organizării procesului economic ș.a. Legitatea de bază a evoluției istoriei omenirii este lichidarea claselor și dispariția statului și politicii.

Pe parcursul Epocii Moderne se evidențiază tendința complexității teoretice a concepțiilor politice ce depind de tradițiile istorice, diferențieri organizaționale, dezvoltării economice, etc. O semnificație deosebită au avut-o revoluțiile

democratice, dezvoltarea ideologiei politice, ce au influențat teoria politică și apariția unei noi științe – politologia, însă trebuie de evidențiat faptul că teoriile politice sunt supuse unei dezvoltări continue, care sunt evident dependente de etapa dezvoltării civilizației la un moment sau altul. Noua ideologie juridico-politică era fixată pe „metodologia raționalistă” în studiul practicii statale. Ea avea menirea să justifice programa antifeudală - privită ca descătușarea personalității înzestrând-o cu drepturi și libertăți, inalienabilitatea proprietății private, relații contractuale, libertatea comerțului etc. Este cazul să menționez că pe lângă confirmarea poziției burgheziei își face apariția noi concepții cu înclinație socialistă, care se pronunța contra egalității formale între oameni (aceste preferințe conceptuale se ciocneau de principiul egalitarismului).

Conceptele politice ale contemporaneității.

Una din caracteristicile sec. XX constituie rolul crescând al politicii și influența ei asupra economiei, ideologiei, culturii, societății, mediului ambiant etc., fapt ce a condiționat complexitatea conexiunilor structural-funcționale, internaționalizarea lor, creșterea rolului angajării politice și sociale ale maselor, accelerând creșterea volumului cercetărilor asupra științei politice, cât și constituirea ei ca știință autonomă. Înainte de a trece la examinarea conceptelor politice ale contemporaneității ar fi bine de perceput etapele evoluției gândirii politice a perioadei date: 1) determinare științei politice contemporane, (sf. sec. XIX – sf. anilor 40 a sec. XX) în cadrul perioadei date atenție se acordă problemei puterii politice și bazei sale sociale. 2) diversificarea sferei cercetărilor a științei politice, (sf. anilor 40 – II jumătate anilor 70) atenție se acordă: liberalizării vieții politice, democrației, politicii sociale ale statului, societății civile, culturii politice, etc. 3) căutarea unor noi paradigme a dezvoltării științei politice, (mijlocul anilor 70 – etapa contemporană) atenție se acordă etapei dezvoltării societății occidentale, concepției unui stat unic, concepției societății postindustriale, societății informaționale, interesului și protecției naționale etc.

Printre concepțiile politice de bază ale contemporaneității pot fi evidențiate așa direcții ca:

Sociologică – ce studiază politica, prin prisma analizei societății, privită ca ceva complex, a diversităților sale structurale și proceselor sociale. Reprezentanții direcției date sunt Marx Weber (1864-1920) și Emil Durkheim (1858-1917), Moris Duverger (1917) ș.a.

Concepția Elitelor politice – reprezentanții căreia sunt Vilfredo Parreto (1848-1923) și Gaetano Mosca (1858-1941). V. Parreto considera elementul de bază a societății divizarea - în elită și neelită, unde manifestarea sa este condiționată de *circulația elitelor* – privită ca un mobilul al dezvoltării sociale. Oamenii de la naștere sînt inegali. Totalitatea indivizilor cu capacități extraordinare (capacități, agerime intelectuale,) într-un domeniu de activitate – *elită*. Susțin ideea că oamenii de la naștere sînt inegali. Există în toate societățile indivizi înzestrați de

la naștere cu capacitate de manipulare prin intermediul înșelăciunii și vicleniei (vulpe), dar și prin intermediul forței (urs), care constituie două tipuri de conducere ce se succed.

Concepția partidelor politice - un alt tip de concepții ce reiese din cea sociologică. Este elaborată de Robert Michels (1876-1936) ce vede inevitabilitatea renașterii oligarhice a tuturor sistemelor și partidelor democratice. El vede imposibilitatea democrației fără organizații politice, astfel aparatul administrativ și liderii profesionali duc la păstrarea posturilor și privilegiilor de către funcționarii partidelor, organizațiilor cât și la distanțarea lor de alegători. Michels susține că liderii carismatici sunt înlocuiți de către birocrație, revoluționari, entuziaști ce sunt preocupați de interesele personale decât ale celor de masă. Grupa conducătoare se simte tot mai izolată, închisă de societate unde își creează organe de tutelă asupra privilegiilor sale, se maschează, se orientează spre transformare a elitei conducătoare, lichidează democrația în cadrul partidului, sub acțiuni ca lupta cu inamicii, confruntarea obstacolelor, ai săi – străinii, etc.

Instituționalismul - o altă concepție ce studiază forme stabile de organizare și regulare a vieții politice și sociale. Conceptul de bază este considerat "institutul politic" - institutul care are menirea să realizeze scopuri și funcții politice determinate, avînd o structură intern organizată ce se supune unor reguli și norme de acțiune. Acțiunea politică a oamenilor este studiată ca fiind în strînsă legătură cu existența sistemică a acțiunilor social-normative a instituțiilor, apariția și funcționarea cărora este primită ca o legitate real-istorică ce se răsfrînge asupra tuturor fenomenelor politice. Reprezentanții de bază sunt L. M. Lipset (1922), Charles Mills (1916-1962), M. Duverger etc.

Concepția funcțional-sistemică asupra politicii apare în cadrul celei sociologice și completează concepția instituționalistă. Reprezentanții direcției funcțional-sistemice studiază politica, instituțiile sale din punct de vedere a locului și importanței lor în societate. Esența acestei concepții rezidă în evidențierea interacțiunii elementelor sociale, cercetarea și funcționalitatea lor într-o sistemă sau alta. Concepția funcțional-sistemică persistă în concepțiile sociale în care societatea este privită ca un fenomen complex și sistemic – unde stabilitatea este asigurată de către structură. Astfel, sistemul este compus nu din oameni, ci din structuri ce îndeplinesc anumite funcții. Ca să funcționeze, sistemul trebuie să îndeplinească anumite cerințe sau „imperative funcționale”, ca de exemplu, acomodarea sistemului la ambianță; organizarea comunicării interpersonale; determinarea scopului; asigurarea controlului asupra conflictelor și tensiunii în sistemă. Reprezentanții concepției date sunt: G.D. Lasswell (1902-1978), T. Parsons (1902-1979), D. Easton (1907), M. Crozier (1922) ș.a.

Concepția pluralismului politic - la bază acesteia stă teoria „solidarității sociale” elaborată de către E. Durkheim, R. Dal, R. Dahrendorf ș.a. Drept punct de pornire în concepția pluralismului politic persistă negarea existenței claselor în

societatea contemporană, ci existența grupurilor, straturilor sociale ce interacționează între ele și interesele cărora nu sunt axate pe principii antagoniste, care pot coexista și conlucra. Statul are funcția de convenirea armonioasă a intereselor diverselor grupe și se plasează ca fiind arbitru între forțele politice, aflate în concurență.

Teoria birocrăției a primit o dezvoltare amplă și complexă în lucrările lui M. Weber (1864-1920), R. K. Merton (1910-2003), unde sunt studiate funcțiile și structura organizației birocratice. Procesul birocratizării este caracteristic societății capitaliste contemporane ce se bazează pe principiul „raționalismului” societății occidentale, religiei, culturii, dreptului, circulației resurselor bănești, a conducerii, etc. Un factor important în teoria birocratică îl constituie caracterul legitim a puterii birocratice, a raportului birocratie – democrație.

Teoria democrației are o istorie veche. Viziunea contemporană este expusă de către Alexis de Tocquevil (1805-1859), R.Dahl (1915), C. Lipset, I. Schumpeter (1883-1950). Teoria democrației capătă un interes deosebit după cel de-al doilea război mondial și se păstrează pînă în prezent, în care își face apariția teoria despre stat de drept, societate civilă, drepturile și libertățile omului.

Teoria tehnocratică își are amprenta în mod special în sec. XX influențând domeniul politic, prin rolul vertiginos al științei și tehnicii, a specialiștilor tehnico-științifici în conducerea statului. Din acest moment puterea trece de la capitaliști la manageri, administratori, consultanți-științifici, ingineri, experți, etc. Specialiștii tehnicieni sau „inginerii sociali” devin acei ce concentrează în mîinle sale nu numai puterea tehnică ci și cea de stat ce contribuie la apariția tehnobirocrației ce dă naștere unei noi sisteme social-politice ca tehnocrația.

Au fost evidențiate unele tematici ale politologiei contemporane, ce se prezintă ca fiind o analiză diversificată pe domenii de cercetare, ce constă dintr-un spectru larg de idei și metodologii, ce se lasă de dogme și stereotipuri prin includerea unor noi idei și viziuni.

Referințe bibliografice:

1. Rousseau J.J., *Contractul social*, Editura Moldova, Iași, 1996
2. Hobbes Thomas, *Elementele dreptului natural și politic*, Editura Humanitas, București, 2005.
3. Dorel Bușe, **Istoria gândirii sociale și politice europene** / - București, Editura Fundației *România de Mîne*, 2005
4. Châtelet F., Pisier E., *Concepțiile politice ale secolului XX*. - București, 1994
5. Strah D., *Istoria gândirii politice. Din antichitate pînă în sec.XVIII*. - Chișinău, 1996
6. Strah D., *Istoria gândirii politice. Din sec.XVIII pînă la apariția gândirii politice contemporane*. - Chișinău, 1999

7. Strah D., Semnificația științifică a studierii istoriei gândirii politice. // Anale științifice ale USM. Seria științe socio-umane. – Chișinău, 1998;
8. Voiculescu M., Istoria doctrinelor politice. – București, 1992

Aspecte internaționale ale reglementării îndatoririlor fundamentale

Buzu Veronica, magistrul în științe politice, lector univ. UTM
Roșca Veronica, magistrul în științe politice, lector univ. UTM

În primele decenii ale secolului XX, John Dewey, unul din cei mai importanți exponenți ai filosofiei pragmatice din America, atrăgea atenția în lucrarea *Democrație și educație*, că „morală este la fel de cuprinzătoare ca și acțiunile legate de raporturile noastre cu ceilalți, iar aspectul moral și cel social al conduitei sunt, în ultimă instanță, identice”². Iar la sfârșitul secolului XX etica, sub diverse aspecte: îndatoriri, responsabilități, educație civică, revine în prim-plan. Apar proiecte mari, precum cele vizând eticile globale, iar dezbaterile pe probleme etice, cu deosebire cele vizând *applied ethics*³ (etica aplicată), iau o amploare fără precedent. Sunt înființate fundații și centre de cercetare în domeniul eticii, precum Foundation for Global Ethics, condusă de Hans Kung, un teolog catolic, sau Center for Global Ethics, în Statele Unite ale Americii, care proliferază codurile etice și deontologice, comisiile și comitetele de etică. Astfel, se poate vorbi, despre o adevărată renaștere a interesului pentru problemele morale și etice.

Gilles Lipovetsky a sesizat această tendință, susținând că „până nu demult, societățile noastre erau electrizate de ideea eliberării individuale și colective, această epocă a trecut. Secolul XXI va fi etic sau nu va fi deloc”⁴.

Un număr de inițiative importante au fost întreprinse în ultimele decenii în vederea identificării drepturilor și responsabilităților individuale, susținători fiind cei care urmăresc să stabilească o etică globală. Există o percepție larg răspândită, de către mulți actori din spectrul politic, că o abordare a drepturilor omului, care include îndatoririle și responsabilitățile ar putea să ofere un răspuns la un număr de probleme sociale contemporane.

O inițiativă majoră în căutarea unei etici la nivel mondial a fost luată de către Consiliul InterAction⁵, o organizație a foștilor șefi de stat și de guvern. Cu ocazia a

² J. Dewey, *Democrație și educație*. București, Editura Didactică și Pedagogică, p. 302

³ Parliament of the World's Religions, “Declaration Toward a Global Ethic”, Chicago (USA), 4 September 1993,

www.parliamentofreligions.org/_includes/FCKcontent/File/TowardsAGlobalEthic.pdf.

⁴ G. Lipovetsky, *Amurgul datoriei*, București: Editura Babel, 1996, p.17.

⁵ www.interactioncouncil.org.